

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	2	3	0
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	3
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Semester

(2123)

MUSIC INSTRUMENTAL (In all Mediums)

Paper : A (Theory)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :— Attempt FIVE questions in all, including Question No. 9 (Unit-V) which is compulsory and selecting ONE question each from Unit I to IV. All questions carry equal marks.

UNIT-I

1. What do you mean by Vadak ? Describe the qualities and defects of a vadak.
2. What is "Gram" ? Write about all its forms.

UNIT-II

3. Describe Avirbhav, Tirobhav and Alaptav – Bahutav with examples.
4. What is the importance of alap in music ? Write about its various forms.

UNIT-III

5. Write about the contribution of Ustad Inayat Khan in music.
6. Write the life sketch and musical contribution of Ustad Allauddin Khan.

UNIT-IV

7. Write the notation of one razakhani gat with two toras.
8. Write the notation of Ektaal with single and double layakaries.

UNIT-V

9. Answer any **NINE** questions :

- (i) How many beats are in Roopak taal ?
- (ii) Which taal starts from blank ?
- (iii) Which taal is similar to Roopak taal ?
- (iv) What is the vadi note of raag Pardeep ?
- (v) Write the jati of raag Maru Bihag.
- (vi) What's the timing of raag Bhimpalasi ?
- (vii) What's the Thaata of raag Bihag ?
- (viii) Write the names of two gharanas of instrumental music.
- (ix) Name of one musical book written in 13th Century.
- (x) Date of birth of Pt. Vishnu Digambar Paluskar.
- (xi) Write the name of one book written by Pt. Vishnu Digambar Paluskar.
- (xii) Maseetkhani gat starts from which beat ?
- (xiii) Maseetkhani gat is played in which taal ?

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पांच प्रश्न करें। प्रश्न सं. 9 (यूनिट-V) अनिवार्य है।
यूनिट-I से IV तक प्रत्येक में से एक प्रश्न करें। सभी प्रश्नों के
समान अंक हैं।

यूनिट—I

1. वादक से आपका क्या अभिप्राय है। वादक के गुण व दोष लिखें।
2. ग्राम क्या है ? इसके प्रकारों के बारे में लिखें।

यूनिट—II

3. अविर्भाव तिरोभाव तथा अल्पत्व, बहुत्व को उदाहरणों सहित वर्णन करें।
4. संगीत में आलाप का क्या महत्व है इसके प्रकारों के बारे में लिखें।

यूनिट—III

5. * संगीत में उस्ताद इनायत खान के योगदान के बारे में लिखें।
6. उस्ताद अलाउद्दीन खान के जीवन तथा संगीतक योगदान के बारे में लिखें।

यूनिट—IV

7. अपने पाठ्यक्रम में से किसी एक राग की रजाखानी गत की स्वरलिपी को दो तोड़ों के साथ लिखें।
8. ताल एकताल की स्वरलिपी एकगुन तथा दोगुन लयकारियों सहित लिखें।

यूनिट—V

9. किन्हीं नौ प्रश्नों का उत्तर दें :
 - (i) रूपक ताल में कितनी मात्राएं होती हैं ?
 - (ii) कौनसी ताल खाली मात्रा से शुरू होती है ?
 - (iii) ताल रूपक में मिलती-जुलती ताल कौनसी है ?
 - (iv) राग परदीप का वादी स्वर क्या है ?
 - (v) राग मारुबिहाग की जाति क्या है ?
 - (vi) राग भीमप्लासी का समय क्या है ?
 - (vii) राग बिहाग का थाट क्या है ?
 - (viii) वादन के दो घरानों के नाम लिखें।
 - (ix) तेरहवीं शताब्दी में लिखे संगीतक ग्रंथ का नाम लिखें।
 - (x) पंडित विष्णु दिगम्बर पलुस्कर की जन्म तिथि लिखें।
 - (xi) पंडित विष्णु दिगम्बर पलुस्कर के द्वारा लिखी गई एक किताब का नाम लिखें।
 - (xii) मसीतखानी गत किस मात्रा से शुरू होती है ?
 - (xiii) मसीतखानी गत किस ताल में बजाई जाती है ?

(पंजाबी अठुवाच)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਵਾਦਕ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਵਾਦਕ ਦੇ ਗੁਣ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਿਖੋ।
2. ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਅਵਿਰਭਾਵ, ਤਿਰੋਭਾਵ ਅਤੇ ਅਲਪਤਵ, ਬਹੁਤਵ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।
4. ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਅਲਾਪ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਉਸਤਾਦ ਇਨਾਇਤ ਖਾਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
6. ਉਸਤਾਦ ਅਲਾਉਦੀਨ ਖਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਰਾਗ ਦੀ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪੀ ਦੇ ਤੋੜਿਆਂ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ।
8. ਤਾਲ ਇਕਤਾਲ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪੀ ਇਕਗੁਣ ਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
 - (i) ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
 - (ii) ਕਿਹੜੀ ਤਾਲ ਖਾਲੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 - (iii) ਤਾਲ ਰੂਪਕ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਤਾਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
 - (iv) ਰਾਗ ਪਟਦੀਪ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਕੀ ਹੈ ?
 - (v) ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਬਿਹਾਗ ਦੀ ਜਾਤੀ ਕੀ ਹੈ ?
 - (vi) ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
 - (vii) ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਦਾ ਥਾਟ ਕੀ ਹੈ ?
 - (viii) ਵਾਦਨ ਦੇ ਦੋ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
 - (ix) 13ਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸੰਗੀਤਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
 - (x) ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰ ਪਾਲੁਸਕਰ ਦੀ ਜਨਮ ਤਾਰੀਕ ਲਿਖੋ।
 - (xi) ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰ ਪਾਲੁਸਕਰ ਦੁਵਾਰਾ ਲਿਖੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
 - (xii) ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਕਿਸ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 - (xiii) ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਕਿਸ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?